

421/05/2017

14.6.2017

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta an- netun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Viite: lausuntopyyntöne 11.5.2017, STM/1990/2017

Oulun yliopiston lausunto on liitteenä. Tämä lausunto on valmisteltu Oulun yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa.

Jouko Niinimäki
Rehtori

Essi Kiuru
Hallintojohtaja

LIITE
Lausunto

TIEDOKSI
Lääketieteellinen tiedekunta
Oulun yliopiston intranet Notio

Oulun yliopisto

PL 8000
90014 Oulun yliopisto

[oulu.yliopisto @ oulu.fi](mailto:oulu.yliopisto@oulu.fi)
Puh 0294 480 000
Fax 08 344 064

www.oulu.fi

Lausunto, luonnos esityksestä työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoituslaiksi (Luonnos 11.5.2017: hallituksen esitys laiksi Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaiseksi muuttamiseksi)

Lausuntoa on pyydetty luonnoksesta (11.5.2017) laiksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaiseksi muuttamiseksi. Lailla tuetaan työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta. Edeltävästi laki on säädetty ensimmäisen kerran vuonna 2005 neljän vuoden ajaksi ja uudelleen vuosina 2009 ja 2013. Määräaikainen laki on voimassa vuoden 2017 loppuun asti. Nyt esitetyssä muodossa lakia jatkettaisiin entisiin sisältöihin yhdeksi vuodeksi 2018 ja tänä aikana selvitettäisiin rahoituksen yhtenäistäminen muun erikoislääkärikoulutuksen rahoituksen kanssa.

Lakiesityksen yleisperusteluissa kuvataan seikkaperäisesti työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen koko yhteiskuntaa hyödyttävät määrälliset ja laadulliset tarpeet vuoteen 2030 ulottuen, myönteiset kokemukset erillisrahoituksella luodusta koulutusjärjestelmästä, järjestelmän erityispiirteet sekä ilman erillisrahoitusta vallitseva voimavarojen niukkuus. Esitys yhden vuoden mittaisesta jatkosta onkin ristiriidassa lakiesityksen perusteluteksteissä kuvattujen pitkäjänteisten tavoitteiden ja koulutus- ja palvelujärjestelmän samanaikaisten haasteiden kanssa. Yliopistojen kannalta työterveyshuoltoa opetetaan lääketieteen peruskoulutuksessa niukasti, jolloin myös perusrahoituksen resurssit ovat niukat, eivätkä riitä vastaanottamaan työterveyshuoltoon erikoistujien määrää ilman eri toimenpiteitä. Samalla erikoislääkärikoulutus aina toteutuu palvelujärjestelmissä. Sote käynnistyy maakunnallisten pilottien mukaan porrastetusti noin vuodesta 2019 alkaen. Työterveyshuolto jatkaa valtakunnallisena työelämän asiakkuuksiin perustuvana järjestelmänä. Jatkossa tarvitaan toiminnallinen integraatio soten ja työterveyshuollon kesken. Erikoislääkärikoulutuksen tulee palvella tätä. Palvelujärjestelmä uudistuksen aikataulu huomioiden työterveyshuollon ja muun erikoislääkärikoulutuksen yhtenäistämisen mahdollistavien rakenteiden luomiseksi tarvitaan pitempi kuin vuoden siirtymäaika.

Koulutuksen laadun näkökulmasta työterveyshuollon erillisrahoituslain aikana ja tuella on runsaan kymmenen vuoden aikana rakennettu toimiva ja tehokas koulutusjärjestelmä viiden yliopiston, kentän koulutuspaikkaverkoston sekä Työterveyslaitoksen kesken. Vuonna 2015 julkaistun ulkoisen

Oulun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta

PL 5000
90014 Oulun yliopisto

www.oulu.fi/ltk

arvioinnin mukaan työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus edustaa kehittyntä toimintamallia, jolla on annettavaa, kun erikoislääkärikoulutusta kokonaisuutena maassamme uudistetaan (STM raportteja ja muistioita 2015:11). Järjestelmän valtakunnallinen kattavuus tukee erikoislääkärien saatavuutta koko maahan työelämän ja työurien tueksi. Järjestelmä myöskin tukee osaamisten ketterää kehittämistä ajankohtaisiin yhteiskunnan ja terveydenhuollon tarpeisiin.

Asetus hyvästä työterveyshuoltokäytännöstä (HTTHK, VnA 708/2013) edellyttää kokopäiväiseltä työterveyslääkäriltä erikoislääkäriin pätevyyttä. Tehtävien edellyttämät spesifit osaamisalueet eivät sisälly peruskoulutukseen riittävällä tasolla. Työterveyslääkäreille on viime vuosina osoitettu uusia säädöspohjaisia tehtäviä sosiaalivakuutuksen, kuntoutuksen ja terveydenhuoltopalvelujen yksilöllisen koordinoinnissa, mm. pitkittyvien sairauspoissaolojen vaihtoehtojen kartoittamiseksi ja työuraeläkkeen arvioimiseksi. Samaan aikaan ammatilliseen kuntoutukseen ohjaaminen on edistynyt ja työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus on kääntynyt laskuun. Kilpailukyky sopimuksen myötä työterveyshuollon palveluihin ovat uutena ryhmänä oikeutettuja irtisanotut työntekijät, siten työllistymiskyvyn tukeminen on uusi osaamisen kehittämistä edellyttävä osaamisalue. Työterveyshuolto on avainasemassa pyrittäessä työurien pidentämiseen. Osaamista tarvitaan huolehtimaan työikäisen väestön terveyden ja työkyvyn säilyttämisestä työelämän ja terveydenhuollon rajapinnassa. Nämä tehtävät hoitaessaan työterveyshuolto tukee koko terveydenhuollon toiminnan kokonaisuutta.

Määrällisesti rahoituslain turvin on voitu nostaa valmistuvien työterveyshuollon erikoislääkärien määrä noin 20 - 25:stä noin 45 - 50:een vuosittain. Vaikean erikoislääkäriavajeen korjaamisessa on edistytty, joskin asetuksen pätevyysvaatimusten saavuttamiseen on matkaa, kuten lakiehdotuksen perustelutekstissä kuvataan. Rahoituslain mukainen koulutusvolyyymi tarvitaan vielä pitkään, eläköitymisiä ennakoiden. Tuoreen STM erikoislääkäritarveselvityksen mukaan (STM Raportteja ja selvityksiä 2016:57) on tarve kouluttaa vuosittain noin 44 työterveyshuollon erikoislääkäriä vuoteen 2030 ulottuen. Tällä volyymillä vuonna 2030 maassamme olisi noin 1000 työterveyshuollon erikoislääkäriä (noin 2200 työllistä/ 2500 työvoimaan kuuluvaa henkilöä erikoislääkäriä kohti), mikä on perusteltu määrä työurien tukemisen tarpeisiin. Koulutuksen notkahduksia tulee välttää.

Työterveyshuolto on volyymiltään toiseksi suurin erikoistumisala. Erityispiirteinä monet keskeiset asiat ohjataan ja opitaan kentällä yliopiston kanssa sopimuksen tehneissä koulutuspaikoissa ja yliopiston kouluttamien kouluttajalääkärien ohjauksessa. Valtakunnallisesti erikoistujia on yli 800, koulutuspaikkoja yli 200 ja kouluttajalääkäreitä yli 300. Oulun yliopistossa erikoistujia on yli 130, koulutuspaikkoja Kokkola – Kajaani -linjan yläpuolella on yli 50 ja kouluttajalääkäreitä listoilla noin 60. Työterveyshuollon koulutuspaikat toimivat työelämän kanssa tehtävien asiakkuussopimusten puitteissa, noin 30% julkisella ja 70% yksityisellä sektorilla. Ohjauksen rakenteiden huoltaminen kentällä vaatii yliopiston oppialan toimijoilta runsaasti työtä verrattuna vakiintuneet koulutuskäytännöt omaavaan sairaalaympäristöön. Rahoituslain tuki on näissä olosuhteissa välttämätön sekä yliopistojen että kentän kouluttajalääkärien pedagogisen työn mahdollistamiseksi. Rahoituslain mahdollistama yliopistojen yhteinen virtuaaliyli-

Oulun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta

PL 5000
90014 Oulun yliopisto

www.oulu.fi/ltk

opisto on foorumi valtakunnalliselle yhteistyölle. Erikoistajat ja kouluttajalääkärit voivat käyttää virtuaaliyliopistoa yli yliopistorajojen, samoin kouluttajalääkärikoulutusta toteutetaan yhteistyössä. Viiden yliopiston yhteistyöllä ja keskinäisillä työnjaoilla pystytään kattavaan tarjontaan niukoilla resursseilla. Vielä erittäin tärkeää sekä valmistuneiden määrän että koulutuksen sisällön ja laadun kannalta on rahoituslain tuki Työterveyslaitokselle. Sen turvin on voitu tarjota enemmän alan yliopistosairaalajaksoon vertautuvia työterveyslaitosjaksoja, jotka ennen lakia muodostuivat pullonkaloiksi valmistumiselle.

Kaikkien alojen erikoislääkärikoulutuksen säädöksiä ja rahoitusta ollaan vähitellen uudistamassa (STM Raportteja ja muistioita 2016:62). Uuteen sote-järjestämislakiin ehdotetut pykälät erikoislääkärikoulutuksesta ovat tässä vaiheessa väljästi muotoiltuja, samoin näkymät tulevaan STM:n asetukseen erikoislääkärikoulutuksen rahoituksesta ja mekanismeista ovat vielä epäselviä työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen kohdistuvien vaikutusten kannalta. Maakuntien kaavaillun koordinoivan roolin ja yksityiskohdilta vielä epätarkkana kuvautuvan muun erikoislääkärikoulutuksen järjestelmän yhteensovittaminen työterveyshuollon järjestelmän ja erikoislääkärikoulutuksen valtakunnallisen toimintatavan kanssa edellyttää huolellista seurantaa, arviointia ja mahdollisesti kehittämisiä. Erikoislääkärikoulutus kestää vuosia ja toteutuu palvelujärjestelmässä. Olennaista on varmistaa, että työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen ei tule notkahduksia, jotka vaikeuttaisivat sovittujen yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamista ja selviytymistä työurien pidentämiseksi säädetyistä lakeihin perustuvista sosiaalivakuutuksen ja työelämän tuen tehtävistä.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen käytännön toteutus vaatii erityistä ohjausta, neuvontaa ja seurantaa haastavissa olosuhteissa kentällä. On tavoitteisiin nähden ristiriitaista ja yllättävää, että lakia on luonnoksessa esitetty koskemaan vain vuotta 2018, etenkin kun lakia on valmisteltu nelivuotiskaudelle ja lakiesityksen yleisperusteluissa (s.8) mainitaan, että määräraha sisältyy valtionalouden kehyksiin 2018 – 2021 (momentti 33.70.51 Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin). Yhteenvetona, jotta yli 10 vuoden aikana pystytettyä ja toimivaksi arvioitua koulutusjärjestelmää ei romutettaisi sote- ja erikoislääkärikoulutuksen kokonaisuudistusten ylimenokautena, tulisi laki ulottaa aiempien lakien tapaan neljäksi vuodeksi eteenpäin vuoden 2021 loppuun. Tänä aikana kyetään kartoittamaan mahdollisuudet yhtenäistää työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitus osaksi muuta uudistuvaan sote-järjestelmään sisältyvää erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta.

Oulussa 9.6.2017

LÄÄKETIETEELLINEN TIEDEKUNTA

Oulun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta

PL 5000
90014 Oulun yliopisto

www.oulu.fi/ltk